

МЕРЕЖЕВІ ОЗНАКИ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

©2020 БУТЕНКО Н. В., БЕРДАР М. М.

УДК 334.012
JEL: F01; F60; L26; L53

Бутенко Н. В., Бердар М. М. Мережеві ознаки підприємництва в умовах глобалізації

У статті досліджено мережеві ознаки підприємництва та визначено засади забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на основі мережевого підприємництва в умовах глобалізації. Проаналізовано сучасну стратегію соціально-економічного розвитку України в контексті глобалізаційних процесів. Зроблено висновок, що під впливом глобалізації актуалізується потреба формування мережевих структур підприємництва. Розглянуто чинники, які актуалізують необхідність урахування мережевих принципів організації підприємницьких структур: трансформацію рівня отримання конкурентних переваг від окремого суб'єкта до мережі; зміну організаційної моделі підприємницьких структур; інформаційну революцію та розвиток технологій; конкурентні переваги від формування мережевих синергетичних ефектів. Визначено основні тенденції функціонування мереж, серед яких: розвиток довгострокових партнерських відносин з постачальниками, покупцями та підрядниками з метою отримання конкурентних переваг партнерських відносин і зниження ризиків; децентралізація відповідальності, посилення координації на основі розвитку горизонтальних комунікацій. Зроблено висновок, що основою формування мереж є синергія, яка спроможна підвищити ефективність розвитку підприємництва в Україні шляхом формалізації оптимального співвідношення вертикальних і горизонтальних зв'язків і взаємодій. Наведено основні синергетичні ефекти в розрізі причин їхнього виникнення та форм прояву, серед яких: підвищення ефективності управління, усунення дублювання функцій, економія на масштабах виробництва, диверсифікація, інтеграція науково-дослідницької бази, оптимізація товарних потоків, скорочення платежів до бюджетів, монополізація ринку, покращення фінансових показників, ефект великої організації.

Ключові слова: підприємництво, мережа, мережеві ознаки, синергія, синергетичні ефекти.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-2-218-224>

Табл.: 1. **Бібл.:** 9.

Бутенко Наталія Василівна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри підприємництва, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна)

E-mail: n_butenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8498-6441>

Бердар Маргарита Михайлівна – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (вул. Володимирська, 60, Київ, 01033, Україна)

E-mail: berdar-1@ukr.net

УДК 334.012
JEL: F01; F60; L26; L53

Бутенко Н. В., Бердар М. М. Сетевые признаки предпринимательства в условиях глобализации

В статье исследованы сетевые признаки предпринимательства и определены принципы обеспечения конкурентоспособности национальной экономики на основе сетевого предпринимательства в условиях глобализации. Проанализирована современная стратегия социально-экономического развития Украины в контексте глобализационных процессов. Сделан вывод, что под влиянием глобализации актуализируется необходимость формирования сетевых структур предпринимательства. Рассмотрены факторы, которые актуализируют необходимость учета сетевых принципов организации предпринимательских структур: трансформацию уровня получения конкурентных преимуществ от отдельного субъекта к сети; изменение организационной модели предпринимательских структур; информационную революцию и развитие технологий; конкурентные преимущества от формирования сетевых синергетических эффектов. Определены основные тенденции функционирования сетей, среди которых: развитие долгосрочных партнерских отношений с поставщиками, покупателями и подрядчиками с целью получения конкурентных преимуществ партнерских отношений и снижение рисков; децентрализация ответственности, усиление координации на основе развития горизонтальных коммуникаций. Сделан вывод, что основой формирования сетей является синергия, которая способна повысить эффективность развития предпринимательства в Украине путем формализации оптимального соотношения вертикальных и горизонтальных связей и взаимодействий. Приведены основные синергетические эффекты в разрезе причин возникновения и форм проявления, среди которых: повышение эффективности управления, устранение дублирования функций, экономия на масштабах производства, диверсификация, интеграция научно-исследовательской базы, оптимизация товарных потоков, сокращение платежей в бюджеты, монополизация рынка, улучшение финансовых показателей, эффект крупной организации.

Ключевые слова: предпринимательство, сеть, сетевые признаки, синергия, синергетические эффекты.

Табл.: 1. **Библ.:** 9.

Бутенко Наталья Васильевна – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры предпринимательства, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (ул. Владимирская, 60, Киев, 01033, Украина)

E-mail: n_butenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8498-6441>

Бердар Маргарита Михайловна – доктор экономических наук, доцент, доцент кафедры предпринимательства, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко (ул. Владимирская, 60, Киев, 01033, Украина)

E-mail: berdar-1@ukr.net

UDC 334.012
JEL: F01; F60; L26; L53

Butenko N. V., Berdar M. M. The Networking Features of Entrepreneurship in the Context of Globalization

The article explores the networking features of entrepreneurship and defines the principles of ensuring the competitiveness of the national economy through network entrepreneurship in the context of globalization. The modern strategy of Ukraine's socio-economic development in the context of globalization processes is analyzed. It is concluded that the need to form the networking structures of entrepreneurship is becomes actualized under the influence of globalization. The fac-

tors that actualize the need to take into account the networking principles of the organization of entrepreneurial structures are considered: transformation of the level of obtaining competitive advantages from an individual entity to a network; changing the organizational model of entrepreneurial structures; information revolution and the development of technology; competitive advantages from the networking synergistic effects. The main tendencies in the network operations have been defined, including the development of long-term partnerships with suppliers, buyers and contractors to gain competitive advantage in partnerships and reduce risks; decentralization of responsibility, strengthening coordination through the development of horizontal communications. It is concluded that the basis of network formation is synergy, which can improve the efficiency of entrepreneurship development in Ukraine by formalizing the optimal ratio of vertical and horizontal links and interactions. The main synergistic effects are provided in terms of causes and forms of manifestation, including: improved management efficiency, elimination of duplication of functions, savings on the scale of production, diversification, integration of the scientific research base, optimization of commodity flows, reduction of payments to budgets, monopolization of the market, improvement of financial indicators, effect of a large organization.

Keywords: entrepreneurship, networking, networking features, synergy, synergistic effects.

Tabl.: 1. **Bibl.:** 9.

Butenko Nataliia V. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Entrepreneurship, Taras Shevchenko National University of Kyiv (60 Volodymyrska Str., Kyiv, 01033, Ukraine)

E-mail: n_butenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8498-6441>

Berdar Marharyta M. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship, Taras Shevchenko National University of Kyiv (60 Volodymyrska Str., Kyiv, 01033, Ukraine)

E-mail: berdar-1@ukr.net

Глобалізація світових ринків, нестабільність ринкового середовища, зміни умов діяльності підприємств, «розмивання» національних кордонів і зростання впливу транснаціональних організацій змушує Україну відшукувати нову економічну модель розвитку. Отже, наразі, одним із найголовніших завдань, яке постало перед системою управління національною економікою, є розбудова конкурентоспроможної національної економіки, якій властивий ринковий динамізм, сучасний технологічний та організаційно управлінський рівень, структурна збалансованість і добробут населення. Аналізуючи сучасну стратегію соціально-економічного розвитку України в контексті глобалізаційних процесів, важливо взяти до уваги основні напрями інтеграції країни до глобального світогосподарського середовища та пріоритети внутрішньої реорганізації структури економіки та економічних інститутів, що сформовано відповідно до вимог постіндустріалізації та глобалізації світогосподарського середовища. Поряд із цим, глобалізація, як сукупність окремих національних господарств та існуючих між ними економічних зв'язків, які функціонують на національному та міжнародному рівнях і взаємодіють на основі сумісних економічних інтересів, споживання і цілей, обґрунтовує необхідність коригування стратегії діяльності суб'єктів підприємництва та дослідження мережових ознак підприємництва.

Теоретико-методологічні та прикладні аспекти мережових ознак підприємництва в умовах глобалізації висвітлено в працях багатьох закордонних і вітчизняних учених. Серед іноземних економістів у цьому науковому напрямі працюють П. Друкер, М. Кастельс, М. Портер та ін. В Україні дослідженням даних питань займаються В. Геєць, Н. Гражевська, А. Ігнатюк, І. Савченко, О. Гребешкова та інші. Здебільшого в їх працях висвітлюється сутність мережової економіки та стратегій формування конкурентних переваг на засадах мережових ефектів, аналізується сучасний досвід формування мережових структур. Водночас питання мережових ознак підприємництва

в умовах глобалізації залишаються недостатньо висвітленими та потребують подальших досліджень.

Метою статті є дослідження мережових ознак підприємництва та визначення засад забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на засадах мережового підприємництва в умовах глобалізації.

Сучасний стан світової економіки обґрунтовує необхідність перегляду традиційних поглядів на ведення бізнесу. Так, у ході 49-го Всесвітнього економічного форуму (WEF) 2019 р. у Давосі на перший план було висунуто проблему четвертої хвилі глобалізації та її впливу на формування сучасної «глобальної архітектури». Конкретизуючи новітні тенденції, експерти форуму склали перелік глобальних ризиків 2019 р., серед яких – економічне протистояння між провідними країнами, руйнування багатосторонніх торговельних угод і правил, політична конфронтація між великими державами, кібератаки, втрата довіри до договорів про колективну безпеку [1]. У таких умовах варто вести мову про необхідність формування конкурентних переваг на засадах входження в мережі та отримання конкурентних переваг мережових ознак підприємництва в умовах глобалізації. Зазначене актуалізує трансформація поняття конкуренції в умовах глобалізації, яка передбачає розвиток специфічних форм конкурентних відносин залежно від співвідношення глобального та національного рівнів. Окрім цього, відбувається зміна форм і методів конкуренції, що полягає в переважанні елементів співробітництва та партнерства над суперництвом. Отже, пошук кращих умов реалізації економічних інтересів господарських суб'єктів, формування умов для ефективної взаємодії фірм на ринку шляхом створення мереж стають важливим результатом конкурентної взаємодії в умовах глобалізації та найбільш важливих ключових факторів успіху фірм [2].

Необхідність урахування мережових принципів організації підприємницьких структур диктують такі чинники:

1. *Трансформація рівня отримання конкурентних переваг від окремого суб'єкта до мережі.* На сучасному етапі глобалізація сприймається через форми її прояву та наслідки, що є важливими для світового господарства. Отже, варто стверджувати, що глобалізація означає не лише новий кількісний вимір ступеня інтенсивності взаємозв'язків окремих країн та їхніх економік, а нову їхню якість: коли формується фактично новий, глобальний рівень взаємовідносин і взаємозалежностей. Йдеться про нову якість інтернаціоналізації виробництва та науково-технічний розвиток, інтенсифікацію світової експансії міжнародного капіталу, формування глобальних фінансових ринків, створення єдиного глобального співтовариства. За таких умов сучасна економіка повинна розглядатися як складна трирівнева комбінація національних, регіональних і міжнародних ринків, суб'єкти яких, взаємодіючи між собою, визначають дієвий вектор економічної політики держав, наднаціональних об'єднань тощо. На думку П. Друкера, який назвав економіку майбутнього «суспільством мереж» (*network society*), саме розвиток мережевої взаємодії є радикальним перетворювачем взаємовідносин [3]. Тобто, наразі відбувається трансформація конкурентних переваг від окремих суб'єктів до мережі.

2. *Необхідність зміни організаційної моделі підприємницьких структур.* За умов нагромадження загроз впливу бізнес-середовища та необхідності пристосування до економічних і технологічних зрушень підприємницькі структури почали змінювати свою організаційну модель. Так, зокрема, М. Кастельс звертає увагу на те, що з переходом до глобально-інформаційної економіки відбулося принципове зрушення від вертикально-бюрократичного до горизонтально-мережевого типу побудови. При цьому глобальна корпорація, що побудована за горизонтально-мережевим принципом, характеризується такими ознаками: організацією, яка будується навколо процесу; командним менеджментом; вимірюванням результатів діяльності ступенем задоволення; суттєвим збільшенням числа контактів з покупцями та постачальниками тощо [4, с. 168]. Переосмислення традиційної моделі організації бізнесу обумовило виникнення нових суб'єктів господарювання – мережевих структур, під якими розуміють групу компаній, що об'єднуються з метою використання своїх особливостей, ресурсів, специфічних переваг для реалізації певних спільних проектів.

При цьому до основних тенденцій функціонування мереж варто віднести такі:

- ✦ підприємницькі мережі стимулюють розвиток і поширення довгострокових партнерських відносин з постачальниками, покупцями та підрядниками з метою отримання конкурентних переваг партнерських відносин і зниження ризиків;

- ✦ підприємницькі мережі все частіше стають провідниками нових ринків збуту, сировини та інновацій завдяки географічній віддаленості учасників один від одного;
- ✦ діяльність менеджменту підприємницьких мереж спрямована на децентралізацію відповідальності, посилення координації на основі розвитку горизонтальних комунікацій.

3. *Інформаційна революція та розвиток технології* внесли радикальні зміни в систему взаємовідносин між фірмами та різними рівнями ієрархічної структури управління, між споживачами та виробниками, між керівниками та підлеглими, а також змінили систему цінностей у суспільстві, вихованні тощо. Як зазначає І. Малий, «інформаційна революція та формування мережевих структур є вирішальними чинниками, що визначають нові параметри структурних зрушень суспільства у планетарному масштабі, видозмінюючи співвідношення елементів державної організаційної ієрархії та підвищення значущості горизонтальних соціально-господарських взаємовідносин у досягненні конкурентоспроможності та стабільності» [5]. Отже, підприємницькі структури мережевого типу краще пристосовані до вирішення проблем, пов'язаних зі зростанням складності взаємодії необмеженої кількості функціонально залежних об'єктів, розвиток яких відбувається на засадах взаємодії окремих частин при утворенні структури як єдиного цілого. Так, на думку президента і гендиректора компаній Renault і Nissan, голови стратегічного партнерства Альянсу Renault – Nissan Карлоса Гона, в умовах технологічної революції компанії можуть вижити, лише об'єднуючись у мережі.

4. *Формування мережевих синергетичних ефектів.* Сучасні умови глобалізованого економічного простору висувають нові вимоги до розвитку підприємницького сектора. Нині підприємство не може залишатися замкненим, а має стати мережевою організаційною одиницею, зі здатністю самопрограмування та самоуправління. Саме мережеві організації є оптимальними для прийняття рішень у невизначеному бізнес-середовищі внаслідок відкритості до інновацій, високого ступеня динамічності та адаптивності. Нові економічні форми утворюються навколо глобальних мережевих структур капіталу, управління та інформації, а здійснюваний через такі мережі доступ до технологічних знань стає основою продуктивності та конкурентоспроможності. Тому останнім часом глобальні мережеві компанії набули поширення, їм властива побудова на засадах інтеграції великої кількості партнерів (споживачів, постачальників, конкурентів тощо). Саме така організаційна модель підприємницьких структур сприяє зниженню виробничих та транзакційних витрат, оскільки ризики, компетенції та ресурси, пов'язані з реалізацією проектів, розподіляються по глобальній мережі контрагентів. При цьому мотивацією входження до мережі є прагнення

отримати певні конкурентні переваги, збалансовані з конкурентними перевагами мережевих партнерів, зокрема зменшення трансакційних витрат і невідзначеності бізнес-середовища, взаємний розподіл ризиків, взаємообмін нематеріальними ресурсами. У таких умовах мережева структура стає складним, поліструктурним утворенням, що інтегрує значну кількість взаємопов'язаних елементів та забезпечує взаємопереплетення різноманітних підсистем. Таким чином, важливим аспектом розкриття внутрішньої природи підприємницьких мереж буде акцент на нових якостях, функціях і механізмі функціонування.

Характеризуючи властивості мережевих структур, передусім варто зазначити, що підприємницькі мережі мають нечіткі межі, оскільки один і той самий економічний суб'єкт функціонує одночасно у складі багатьох мереж. Упорядкованість підприємницьких мереж ґрунтується на принципі гетерархії – нового способу організації, який не є ні ринковим, ні ієрархічним. Н. Гражевська акцентує увагу на моделі «горизонтальної корпорації», що побудована на основі мережевого принципу, котрий передбачає децентралізацію та автономізацію її структурних одиниць [6]. Така підприємницька структура є системою-мережею одиниць-вузлів, які здатні до динамічного самопрограмування та самоорганізації за умов координації власних змін відповідними модифікаціями в кожному структурному елементі. Самооновлення таких динамічних систем відбувається постійно, що значною мірою обумовлює конкурентоспроможність підприємницької мережі-системи. На відміну від ієрархії, котра відображає підпорядкованість та вертикальний характер взаємодії, підприємницькі мережі є проявом закономірності формування нового способу організації, що дає змогу оптимізувати їхню взаємозалежність, поєднуючи переваги як горизонтального, так і вертикального типів економічної організації.

Окрім зазначеного, варто зважати на дуалістичний характер діяльності суб'єктів мережевих підприємницьких структур, оскільки елементи такої системи матимуть дуалістичний характер, кожен із яких, як автономна одиниця, володіє «незалежними» властивостями, які він намагається підтримувати, функціонуючи як «ціле» (і «залежними» властивостями, що визначаються його належністю до загальної системи). Таким чином, мережі розвиваються на основі складної взаємодії за схемою «частина – ціле – частина»; власні якісні визначення складових структур остаточно не зникають, а, підпорядковуючись цілому, водночас зберігають свою відносність. Отже, найбільш характерними рисами, властивими партнерським мережам, є:

- ✦ децентралізація та автономізація структурних одиниць, що передбачає делегування повноважень та відповідальності не тільки підпорядкованим економічним структурам, а й іншим незалежним суб'єктам;

- ✦ спроможність самопрограмування та самоорганізації за умов спроможності модифікацій в окремих елементах мереж;
- ✦ організація управлінських зв'язків та рівноправність учасників мереж;
- ✦ відсутність формалізованих засад організації мережі, оскільки їхні суб'єкти взаємодіють на основі неформальних норм;
- ✦ організація функціонування мережі на засадах синергії та мінімізація ризиків;
- ✦ спроможність учасників мережі до економічного, екологічного та соціального розвитку.

Таким чином, синергетичні ефекти від об'єднання зусиль учасників мережі можуть бути як позитивними, так і негативними. Серед переваг варто виокремити підвищення адаптивності організацій; концентрацію діяльності на пріоритетних галузях; зменшення витрат тощо. Проте, на наше переконання, існують і недоліки, серед яких варто відзначити: загрозу надмірного ускладнення через неоднорідність учасників мережі; гальмування розвитку підприємницької ініціативи через нечіткі цілі та відсутність мотивації; невдоволеність рентами відносинами.

Як зазначають Ю. Уманців і А. Дуцька, за мережевого типу організації межі між структурними підрозділами системи не є жорсткими, а залежність та підпорядкованість – функціональні, тобто такі, що визначаються факторами спільної діяльності [7]. Саме завдяки цьому в межах мережі досягається «стикування» протилежних принципів – суперництва та співробітництва, конкуренції та кооперації. Будучи основою нових організаційних форм, мережі забезпечують тісну кооперацію господарських суб'єктів у межах загальної інформаційної, науково-технічної, фінансової та маркетингової діяльності. За мережевого підходу в економіці можна вбачати форму координації економічної діяльності суб'єктів господарювання, які є юридично автономними та володіють комплементарними ресурсами, мають спільну мету та взаємозалежні у досягненні власних економічних цілей, оскільки координація проводиться за рахунок спільно вироблених пріоритетів, цілей, концепцій, які визначають загальне спрямування процесів і, відповідно, спільної стратегії управління мережами. Однак, варто зауважити, що спостерігається і трансформація конкуренції, яка доповнюється коопераційними зв'язками та концентрує інтелектуальний потенціал, виробничі, фінансові та маркетингові ресурси учасників мережі та розподіляє ризики. В середині мережі підприємства конкурують між собою за збільшення частки в загальному обсязі випуску продукції та послуг. Тоді слід передбачити, що в міру наростання динамізму мережі ускладнюється і взаємодія її елементів.

5. *Здатність до самоорганізації та генерації позитивних синергетичних ефектів.* Поряд із вка-

заним, задля розроблення концепції формування та розвитку мережеских організацій, слід враховувати положення інституціональної економічної теорії, оскільки необхідно передбачити таку важливу характеристику підприємницьких структур, як їх здатність до самоорганізації та генерації позитивних синергетичних ефектів. Саме синергетичні принципи об'єднання слід розглядати як найбільш важливі щодо пояснення логіки формування мережеских структур. У процесі створення технологічно правильно організації із більш простих структур відбувається вихід на новий, більш високий рівень ієрархічної (гетерархічної) організації. Водночас синергетична методологія дозволяє зрозуміти і те, що шлях до об'єднання різних частин не є рівномірним чи постійним.

Ураховуючи те, що інституціональна теорія та теорії синергетики протиставляють причинно-наслідковим зв'язкам у рамках цілого – взаємодію, то в їхніх межах, само собою, немає необхідності проводити редукцію підприємницьких мереж із автономними блоками та структурними рівнями до первинних елементів. Варто зауважити, що якщо раніше домінуючою методологією світової науки був системний підхід, то останнім часом його місце починає посідати синергетика, яка досліджує систему такою, якою вона є, і розкриває її еволюцію на основі принципів самоорганізації. Отже, одночасне застосування синергетичної та інституціональної економічної методології в контексті розв'язання проблематики даної статті дозволить краще зрозуміти логіку виникнення мережеских структур.

Варто зауважити, що синергетичний та інституціональний підходи не відкидають, а, навпаки, розвивають теорію систем, передбачаючи, що конкретне явище чи процес розглядається не відокремлено, а в контексті еволюції систем. При цьому об'єкти дослідження або самі є системами, або входять до складу систем, що еволюціонують. Крім того, слід мати на увазі, що відмінність між класичною та синергетичною парадигмами розвитку економічних систем полягає ще й у тому, що перша розглядає еволюцію системи як поступовий перехід між наборами квазірівноважних станів (стани, коли система перебуває в рівновазі у коротко- чи середньостроковому періоді), тоді як синергетика виходить із того, що кожне системне утворення характеризується дискретним набором сталих рівноважних станів. Поряд із цим, перевага синергетики та інституціональної теорії перед системним підходом полягає, насамперед, у їхньому спрямуванні на визначення та інтерпретацію змістовності та структурної дієвості систем і передбаченні різних можливостей напрямів їхньої трансформації.

Слід враховувати, що економічна синергетика не відкидає рівноважних етапів, але й не розглядає їх як закон економічної динаміки. Як методологічна основа, економічна синергетика може застосовувати-

ся до аналізу процесів не тільки на макроекономічному рівні, а й на рівні таких партнерських структур, як корпорації, холдинги, ФПГ. Таким чином, економічна синергетика спроможна підвищити ефективність розвитку підприємництва в Україні шляхом формалізації оптимального співвідношення вертикальних і горизонтальних зв'язків і взаємодій. Синергетичні ефекти в підприємницьких структурах можуть формуватися як інструмент їх об'єднання (місія, система узгоджених цілей і завдань, інституціональні форми та методи управління) [9].

Слід вказати, що синергізм діяльності підприємницьких структур виникає та розвивається за принципом симетрії (синергетичний аналіз показує, що ціле розвивається швидше його складників. Значно вигідніше розвиватися разом, оскільки це пов'язано із економією ресурсів. При цьому кожен новий спосіб технологічно правильного об'єднання структур, виникнення кожного наступного про шарку ієрархічної організації пришвидшує темп розвитку цілого та його складників [6]). Серед синергетичних ознак підприємницьких мереж, розкритих з використанням положень інституціональної економічної теорії, можна відзначити: поліструктурність і багаторівневність мережеских підприємницьких структур; їх відносну упорядкованість та емерджентність; цілісність, гетерогенну інтегрованість, єдність та органічність; динамічність, квазістаціонарність, генераційність; відкритість, нелінійність, дисипативність; когерентність та коеволюційність; самоорганізацію та саморозвиток; якісне та кількісне розмаїття, конкуренцію атракторів; чергування еволюційних і біфуркаційних етапів функціонування; ентропійні та неентропійні показники; здатність до генерації мережеских синергетичних ефектів [6].

Основні синергетичні ефекти в розрізі причин їхнього виникнення та форм прояву наведено в *табл. 1* [8].

Водночас передумовами генерування певного рівня синергетичного ефекту є виникнення узгодженої поведінки елементів, зокрема тісна взаємодія між елементами системи, об'єднувальні фактори їх взаємодії, наявність унікальних властивостей і специфічних функцій, поєднання яких розширює можливості системи. Урахування умов і передумов генерування синергетичних ефектів дозволить забезпечити узгодженість функціонування мереж, дієвість управління підприємницькими мережами та, відповідно, синхронність економічного, соціального та екологічного розвитку. Зазначене суттєво підвищить ефективність функціонування мережі.

ВИСНОВКИ

Таким чином, варто відзначити, що впровадження нових електронних засобів комунікацій між економічними агентами, багатогранність та багаторівне-

Синергетичні ефекти об'єднання підприємницьких структур у мережі

Ефект	Причини виникнення/ генерування	Форми прояву
Підвищення ефективності управління	Використання прихованих виробничих можливостей за рахунок зміни менеджменту, скорочення недоцільних після інтеграції підрозділів	Збільшення обсягів прибутку за рахунок скорочення витрат на неефективні проекти та підрозділи
Усунення дублювання функцій	Скорочення підрозділів, які виконують аналогічні функції для раціоналізації виробничо-господарської діяльності	Приріст прибутку за рахунок скорочення витрат на функціонування підрозділів, вивільнення ресурсів
Економія на масштабах виробництва	Скорочення частки постійних витрат при збільшенні обсягів випуску	Зростання прибутку, мінімізація витрат і ресурсовикористання
Диверсифікація	Зниження ризиків за рахунок участі корпорації в діяльності підприємств, які працюють на різних ринках	Нейтралізація ризиків, зниження витрат, підвищення привабливості корпорації як об'єкта інвестування
Інтеграція науково-дослідницької бази	Об'єднання ресурсів, що дає змогу скоротити загальні витрати на проведення наукових досліджень	Збільшення обсягів прибутку за рахунок уповноваження результатів наукових досліджень
Оптимізація товарних потоків	Підвищення рівня зваженості основного капіталу внаслідок перерозподілу виробничих програм	Збільшення обсягів виробництва та прибутку при оптимізації товарних потоків
Скорочення платежів до бюджетів	Використання податкових пільг, усунення практики подвійного оподаткування, скорочення митних зборів	Збільшення прибутку за рахунок скорочення витрат і втрат за рахунок централізації
Монополізація ринку	Посилення контролю над ринком	Збільшення прибутку за рахунок маніпулювання цінами
Покращення фінансових показників	Зміна структури капіталу, підвищення показників ліквідності, рентабельності тощо	Можливість залучення додаткових ресурсів, резервів і можливостей афілійованих суб'єктів
Ефект великої організації	Упровадження корпоративних стандартів, спрямованих на забезпечення переходу сектора підприємництва до сталого розвитку	Залучення додаткових ресурсів через упровадження додаткових механізмів захисту учасників мережі

вість зв'язків, усвідомлення переваг участі в мережах, незначні постійні та граничні витрати для мережевої економіки, висока орієнтація на самоорганізацію та самооновлення, спроможність швидких змін підкреслюють необхідність визначення мережевих ознак підприємництва та засад забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на засадах мережевого підприємництва в умовах глобалізації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Знакові події січня 2019. 49-й Всесвітній економічний форум в Давосі (22–25.01.2019 р.) URL: <http://ivinas.gov.ua/uk/publikatsiji/znakovi-podii-sichnia2019-49i-vsesvitni-ekonomichni-forum-v-davosi-2225012019-r.html>
2. Ігнатюк А. І., Ігнатюк В. В. Моделі мережевих ефектів та їх практичне застосування. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Серія «Економічні науки»*. 2012. Вип. І. С. 405–418. URL: http://chtei-knteu.cv.ua/herald_en/content/download/archive/2012/v1/1-2012-65.pdf
3. Друкер П. Ф. *Задачи менеджмента в XXI веке*. М.: Вильямс, 2000. 272 с.
4. Кастельс М. *Информационная эпоха: экономика, общество и культура*. М.: ГУ ВШЭ, 2000. 608 с.
5. Малий І. Й. Нова політична економія та розвиток національного господарства // *Формування ринкової економіки. Спец. вип. Методологічні проблеми сучасної політичної економії*. Київ: КНЕУ, 2011. С. 352–359.
6. Гражевська Н. І. *Економічні системи епохи глобальних змін*. Київ: Знання, 2008. 431 с.
7. Уманців Ю., Дуцька А. Конкурентна політика у системі чинників активізації економічного розвитку. *Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського*. 2014. № 1. С. 29–37.
8. Butenko N., Kot L. Methodological Approaches to the Evaluation of the Effectiveness of Partnership Relations. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol 5. No. 4. P. 42–49. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-4-42-49>
9. Dikiy A., Butenko N., Valiavska N., Naumenko M., Saiensus M., Nikitiuk V. Formation of System of Logistic Service of the Enterprise in the Conditions of Market Re-

lations. *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. 2020. Vol. 8. Issue 5. URL: <https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i5/E4816018520.pdf>

REFERENCES

Butenko, N., and Kot, L. "Methodological Approaches to the Evaluation of the Effectiveness of Partnership Relations". *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 5, no. 4 (2019): 42-49.
DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2019-5-4-42-49>

Dikiy, A. et al. "Formation of System of Logistic Service of the Enterprise in the Conditions of Market Relations". *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)*. 2020. <https://www.ijrte.org/wp-content/uploads/papers/v8i5/E4816018520.pdf>

Druker, P. F. *Zadachi menedzhmenta v XXI veke* [Management Tasks in the 21st Century]. Moscow: Vilyams, 2000.

Hrazhevska, N. I. *Ekonomichni systemy epokhy hlobalnykh zmin* [Economic Systems of an Era of Global Change]. Kyiv: Znannia, 2008.

Ihnatiuk, A. I., and Ihnatiuk, V. V. "Modeli merezhevykh efektyv ta yikh praktychne zastosuvannia" [Network Effects

Models and Their Practical Application]. *Visnyk Chervivetskoho torhovelno-ekonomichnoho instytutu*. Seria «Ekonomichni nauky». 2012. http://chtei-knteu.cv.ua/herald_en/content/download/archive/2012/v1/1-2012-65.pdf

Kastels, M. *Informatsionnaya epokha: ekonomika, obshchestvo i kultura* [Information Era: Economics, Society and Culture]. Moscow: GU VShE, 2000.

Malyi, I. I. "Nova politychna ekonomii ta rozvytok natsionalnoho hospodarstva" [New Political Economy and Development of the National Economy]. In *Formuvannia rynkovoï ekonomiky. Special issue: Metodolohichni problemy suchasnoï politychnoi ekonomii*, 352-359. Kyiv: KNEU, 2011.

Umantsiv, Yu., and Dutska, A. "Konkurentna polityka u systemi chynnykiv aktyvizatsii ekonomichnoho rozvytku" [Competition Policy in the System of Factors of Activation of Economic Development]. *Visnyk Kremenchutskoho natsionalnoho universytetu imeni Mykhaila Ostrohradskoho*, no. 1 (2014): 29-37.

"Znakovi podii sichnia 2019.49-i Vsesvitnii ekonomichni forum v Davosi (22-25.01.2019 r.)" [The Momentous Events of January 2019. The 49th Davos World Economic Forum (22-25 January 2019)]. <http://ivinas.gov.ua/uk/publikatsiji/znakovi-podii-sichnia2019-49i-vsesvitnii-ekonomichni-forum-v-davosi-2225012019-r.html>